

AMSTELSCHEG

Gebiedsanalyse 2023

Thematische quickscan t.b.v. actualisatie Gebiedsperspectief 2011

foto: Theo de Baart

Inhoudsopgave

1. Aanleiding

Actualisatie van het Gebiedsperspectief Amstelscheg uit 2011
Leeswijzer

2. Analyse

Amstelscheg als onderdeel van een verstedelijkende metropoolregio Amsterdam
Visie gebiedsperspectief 2011 en de feitelijke situatie 10 jaar later
Ontwikkel dynamiek
Beheer en eigendom
Landbouw
Water en bodem
Natuur
Recreatie
Beleid

3. Vervolg

Tabel: samenvatting conclusies, opgaven per thema, aanbevelingen vervolgacties

Bijlagen

Bijlage 1: Gesprekken met gebieds- en vakexperts
Bijlage 2: Literatuur en bronnen

1. Aanleiding

Actualisatie van het Gebiedsperspectief Amstelscheg uit 2011

Grote opgaven, nieuwe urgentie

In 2011 is door samenwerkende overheden een Gebiedsperspectief en Beeldkwaliteitsplan voor de Amstelscheg opgesteld. Deze bevatten een waardevolle *ruimtelijke* gebiedsanalyse, bieden een handvat voor toetsing op de ruimtelijke inpassing van initiatieven die op het gebied afkomen en doet voorstellen gericht op het behoud en de versterking van met name de ruimtelijk landschappelijke kwaliteit en recreatieve mogelijkheden.

Echter, de afgelopen jaren hebben zich grote opgaven prominenter aangediend, met een (mogelijk) direct en fundamenteel effect op de (ruimtelijke) toekomst van de Amstelscheg. Denk aan de energietransitie, de landbouwtransitie, de toenemende verstedelijkingsdruk met daarin de grote woningbouwopgave in het bijzonder en de toenemende recreatieve druk als gevolg hiervan. Ook vraagt de opgave klimaatverandering te beperken om maatregelen te nemen en om ons aan te passen aan de gevolgen ervan.

Deze grote opgaven stonden centraal in een breed ambtelijk regionaal samenwerkingsproces (INTENS, 2019) waarin met vele betrokken experts de gevolgen van deze opgaven voor het landschap van de Metropoolregio Amsterdam zijn verkend. De hoofdconclusie was dat in vrijwel alle landschappen de opgave voor het landschap groot is, of zal worden én dat als we deze opgaven omarmen en daar proactief over nadenken er ook kansen zijn om het landschap en het gebruik daarvan toekomstbestendiger te maken en in betere samenhang met de stedelijke ontwikkeling te brengen.

Er is destijds ook geconstateerd dat het Gebiedsperspectief Amstelscheg uit 2011 nog onvoldoende ingaat op de hierboven genoemde grote opgaven én dat tegelijkertijd ook de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking rondom de Amstelscheg op een lager pitje was beland. Zowel in de samenwerking als de inhoud van het Gebiedsperspectief leek de urgentie te ontbreken.

Het Bestuurlijk Overleg Amstelscheg heeft medio 2021 besloten om de samenwerking een nieuwe impuls te geven, en als onderdeel daarvan het Gebiedsperspectief te actualiseren.

Leeswijzer

Hoe de vorm en inhoud van de actualisatie er precies uit gaat zien is nog open. Daarvoor is eerst een concretisering van de inhoudelijke opgaven voor specifiek de Amstelscheg noodzakelijk.

Met deze gebiedsanalyse leggen we daarvoor een gezamenlijke basis. Het is een instrument om samen aan de slag te gaan, een ontdekkingstocht zonder vaste uitkomst, maar geeft houvast om de noodzakelijke vervolgstappen in de samenwerking aan de Amstelscheg én ten behoeve van de actualisatie beter te kunnen bepalen.

Deze gebiedsanalyse is feitelijk, gebiedsdekkend en thematisch opgebouwd zodat alle 'hoeken van het veld' zijn aangeraakt. Als basis hiervoor zijn de input uit diverse gesprekken en analyses van openbaar beschikbare literatuur en data gebruikt, en is deze grote hoeveelheden informatie terug gebracht tot de essentie.

Disclaimer: Deze analyse heeft de status van een quickscan en pretendeert niet volledig of 'af' te zijn of geen onjuistheden te bevatten, maar geeft voldoende richting voor het bepalen en uitvoeren van gezamenlijke vervolgstapen.

2. Analyse

Amstelscheg als onderdeel van een verstedelijkende metropoolregio Amsterdam

De Amstelscheg staat in de metropoolregio niet op zichzelf. Het is onderdeel van het landschap van een steeds verder verstedelijkende metropoolregio. En als landschap vormt het 'slechts' een deel van het totale palet aan landschappen die de metropoolregio Amsterdam omvat. Elk onderdeel van dat palet heeft haar eigen unieke kwaliteiten en positionering t.o.v. van de verstedelijkte (en verder verstedelijkende) gebieden van de regio.

Verstedelijkingsconcept MRA: stad én landschap
Regionaal is er inmiddels een breed besef dat juist in onze metropoolregio de toegevoegde waarde van de nabijheid van een sterk landschap groot is. Niet alleen als recreatief uitloopgebied, het zorgt ook voor een fijne leefomgeving, voor waterveiligheid en drinkwater, levert ons voedsel, vertelt onze geschiedenis, herbergt bijzonder flora- en fauna en versterkt onze economie. In het licht van de verdere verstedelijkingsopgave, die vooral door binnenstedelijke verdichting plaatsvindt mede omdat partijen de waarde van het open landschap onderkennen, heeft de regio hiermee een grote troef in handen. Dit is onderschreven, en integraal in een bredere visie op de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van de metropoolregio neergezet, in het Verstedelijkingsconcept van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Dit Verstedelijkingsconcept vormt voor alle betrokken partijen het gemeenschappelijk kader en vertrekpunt t.a.v. het te actualiseren Gebiedsperspectief Amstelscheg.

Tussen de (vastgestelde) principes en uitgangspunten van het Verstedelijkingsconcept en bijvoorbeeld de Omgevingsvisies van de provincie Noord-Holland (2018) en Amsterdam (2021) zitten geen fundamentele verschillen. Uitgangspunt is dat de metropoolregio een poly-centrisch verstedelijkte

metropool is én blijft, met sterke kernen in een sterk landschap. Onterecht wordt er in de publieke opinie nog wel eens aangenomen dat er geloerd wordt op het landschap, en in het bijzonder de Amstelscheg, als ruimte om de verstedelijking uit te breiden. Het verstedelijkingsconcept maakt duidelijk dat dit nadrukkelijk niet de gezamenlijke inzet van overheden is.

De inzet is wel het verdichten binnen bestaand stedelijk gebied én een 'landschaps- en natuur-inclusieve verstedelijking'. Stad en land worden in samenhang ontwikkeld, zodanig dat beide elkaar versterken. Voor de in het verstedelijkingsconcept opgenomen deelgebied 'Amsterdam' (in feite de agglomeratie met o.a. de gemeenten Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel en Zaanstad), is de opgave om te investeren in het groenblauwe netwerk in én om de stad nadrukkelijk geagendeerd. Want juist in een verdichtende stad wordt de schaarse open ruimte steeds belangrijker, en moet deze van hoge kwaliteit zijn en uitnodigen om te ontmoeten en te bewegen. Daarbij wordt ingezet op een rigoureuze vergroening. Er wordt flink geïnvesteerd

in binnenstedelijke parken, routes en ecologische verbindingen. Maar ook in het landschap en de groene scheggen, via natuurontwikkeling, het bevorderen van kringlooplandbouw met korte ketens naar de stedelijke afzetmarkt en het creëren van meer ruimte voor recreatie, sport en bewegen.

'Grand Projet' scheggen

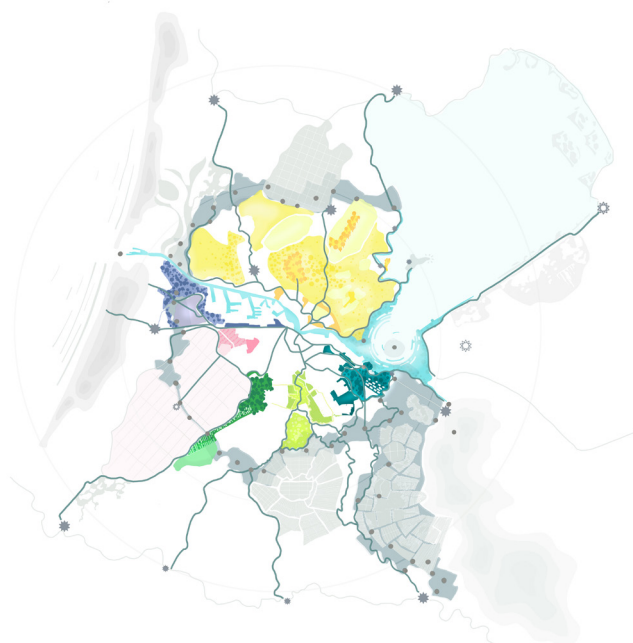
De Amstelscheg, de Westeinderscheg en de Diemerscheg worden in het Verstedelijkingsconcept specifiek genoemd als gebieden waar dit aan de orde is vanwege de hoge verstedelijkingsdynamiek in de zuidflank van de metropoolregio. In de 'Kansenkaart Landschap' van de MRA benoemd als 'grand projet' scheggen, als één van de 16 sleutelopgaven voor het landschap van de metropoolregio. Amsterdam heeft deze opgave een plek gegeven in de Omgevingsvisie als onderdeel van een visie op de ontwikkeling van een stevig en aaneengesloten groenblauw raamwerk op de schaal van de agglomeratie, en werkt deze uit in een actualisatie van het Beleidskader Hoofdgroenstructuur, van toepassing binnen de gemeentegrenzen van Amsterdam. Een deel van de Amstelscheg is in de omgevingsvisie als 'landschapspark' aangeduid, waarvoor het de intentie is om te zoeken naar mogelijkheden om de recreatieve toegankelijkheid en gebruiksmogelijkheden te vergroten, passend bij de landschappelijke kwaliteiten van het betreffende gebied. Ook is aangegeven dat dit altijd maatwerk is omdat geen gebied hetzelfde is. Het werken aan een gezamenlijk gebiedsperspectief voor de Amstelscheg geeft hierin verder uitwerking aan de mogelijkheden. Amstelveen heeft de intentie om in de actualisatie van haar omgevingsvisie het landschap nadrukkelijker deel uit te laten maken van haar groen-blauwe raamwerk.

Amstelscheg als onderdeel van het palet aan regionale landschappen

Ten opzichte van het vorige gebiedsperspectief is de positionering van de Amstelscheg weinig veranderd. Dit gebied is nog steeds het meest exemplarische voorbeeld van een sterke 'groene scheg', met een sterk eigen karakter. Het is misschien ook wel de meest bekende, en (mede) daardoor beminde groene scheg. Ruimtelijk herkenbaar op de kaart én in het veld vanwege de nadrukkelijke afbakening van het landschap door de verstedelijkte lobben van Amsterdam Zuid-Oost

en Amstelveen, en het duidelijk weidser uitlopen van het landschap naar het karakteristieke 'oer-Hollandse' open agrarisch veenweidelandschap van het Groene Hart. Vanuit Amsterdam is de loop van de Amstel met haar statige villa's, vanuit het hart van Amsterdam, door het hart van de Amstelscheg en doorlopend naar het Groene Hart één van de meest aansprekende voorbeelden van een landschap dat goed verbonden is met 'de stad'. Het is een landschap van museale allure, het landschap dat Rembrandt schilderde.

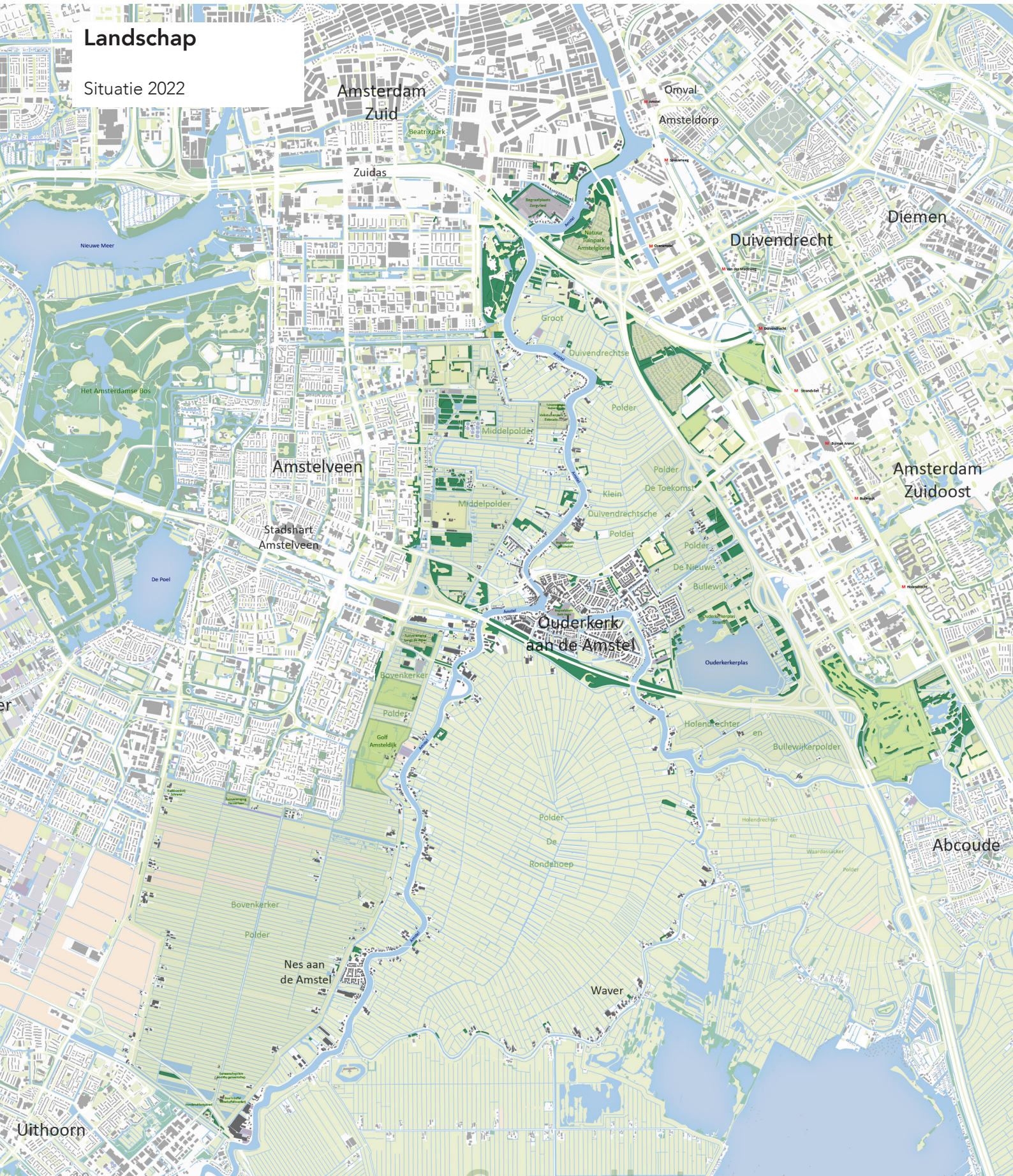
Dit alles maakt de Amstelscheg tot een begrijpelijk, voorstelbaar en algemeen hooggewaarderd gebied. Zo het kreeg het in december 2021 nog de publieksprijs voor meest bijzondere landschap van Noord-Holland. In het gebiedsperspectief uit 2011 zijn de ruimtelijke kwaliteiten van de Amstelscheg sterk neergezet in een visiekaart voor het gebied, waarin met name tot uitdrukking is gebracht dat deze kwaliteiten tenminste behouden en waar mogelijk versterkt moeten worden.

Palet aan scheggen, Omgevingsvisie Amsterdam 2050

Landschap

Situatie 2022

Disclaimer: Deze kaart is opgesteld t.b.v. een quickscan analyse en samengesteld op basis van openbaar beschikbare data. Een weergave van bronnen is opgenomen in de bijlagen van het Gebiedsanalyse Amstelscheeg 2023.

Landschap

Wie door de ooghalen naar de kaarten van de Amstelscheg anno 2010 en anno 2022 kijkt ziet ogenschijnlijk niet veel verschillen (zie: www.topotijdreis.nl). Toch: wie goed kijkt en zich door het gebied beweegt ziet de veranderingen wel degelijk: wegen zijn verbreed, dijken versterkt (en als gevolg daarvan bomen gekapt), de grond gezakt, huizen uit- of bijgebouwd, weilanden omgezet in recreatie- en/of natuurgebied, etc. De veranderingen zijn er wel, ze gaan traag maar gestaag. Het 'geknabbel' aan de ruimte heeft een langzaam degraderend effect op het landschap.

Overwegend heeft de Amstelscheg toch haar kenmerkende karakter als oer-Hollands veenweide gebied behouden. En eind 2021 won het zelfs de publieksprijs voor meeste bijzondere landschap van Noord-Holland. Er is geen analyse gemaakt van de overwegingen van deelnemers om op de Amstelscheg te stemmen, maar duidelijk is dat het gebied bekend én bemind wordt.

In het Gebiedsperspectief en de Beeldkwaliteitsplannen van 2011 zijn er voorstellen opgenomen om de landschappelijke kwaliteit te behouden of te versterken. We zien echter dat geen van deze voorstellen, met betrekking tot de schaal van het landschap, ruim 10 jaar later ten uitvoer is gebracht. Alles bijeen genomen is er niet veel terecht gekomen van de ambitie om de landschappelijke kwaliteit te 'versterken'. De ambitie om te 'behouden' uit zich in de traagheid van ontwikkelingen, maar stabiel is het zeker niet.

Zie verder thema 'ontwikkelingsdynamiek'.

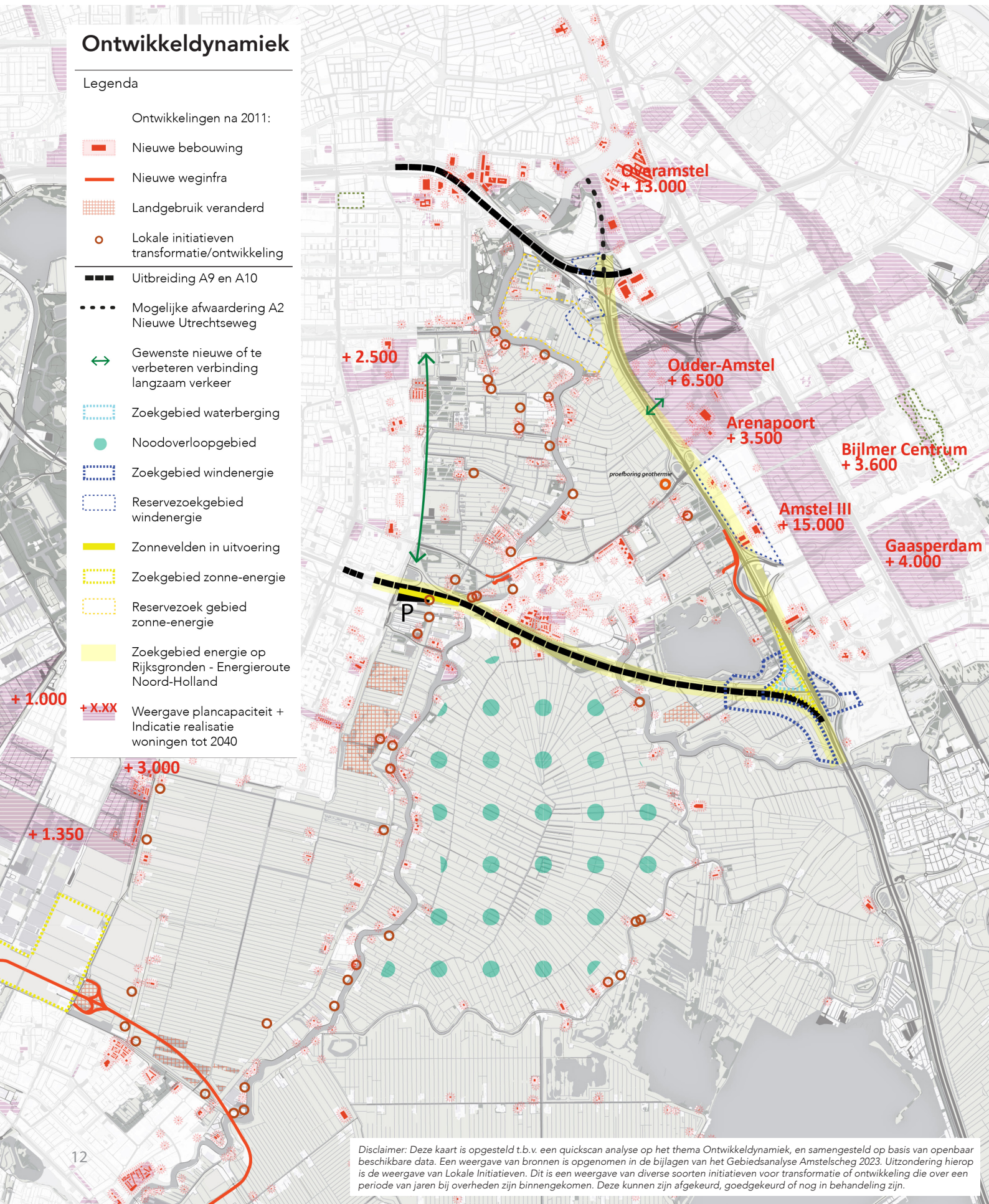
Visiekaart Gebiedsperspectief Amstelscheg 2011, met onder andere forse landschappelijke ingrepen in de overgangsgebieden van stad naar landschap.

Ontwikkelingsdynamiek

Legenda

Ontwikkelingen na 2011:

- Nieuwe bebouwing
- Nieuwe weginfra
- Landgebruik veranderd
- Lokale initiatieven transformatie/ontwikkeling
- Uitbreiding A9 en A10
- Mogelijke afwaardering A2 Nieuwe Utrechtseweg
- Gewenste nieuwe of te verbeteren verbinding langzaam verkeer
- Zoekgebied waterberging
- Noodoverloopgebied
- Zoekgebied windenergie
- Reservezoekgebied windenergie
- Zonnevelden in uitvoering
- Zoekgebied zonne-energie
- Reservezoek gebied zonne-energie
- Zoekgebied energie op Rijksgronden - Energieroute Noord-Holland
- Weergave plancapaciteit + Indicatie realisatie woningen tot 2040

Disclaimer: Deze kaart is opgesteld t.b.v. een quickscan analyse op het thema Ontwikkelingsdynamiek, en samengesteld op basis van openbaar beschikbare data. Een weergave van bronnen is opgenomen in de bijlagen van het Gebiedsanalyse Amstelscheg 2023. Uitzondering hierop is de weergave van Lokale Initiatieven. Dit is een weergave van diverse soorten initiatieven voor transformatie of ontwikkeling die over een periode van jaren bij overheden zijn binnengekomen. Deze kunnen zijn afgekeurd, goedgekeurd of nog in behandeling zijn.

Ontwikkelynamiek

De ontwikkelingen in het stedelijk gebied rond de Amstelscheg gaan snel. Met name aan de oostzijde van de Amstelscheg, in de stadsdelen Oost en Zuidoost van Amsterdam en Ouder-Amstel worden grote hoeveelheden woningen bijgebouwd. Als we alle ontwikkeling, inclusief Diemen en tot na 2040, optellen komen er in totaal mogelijk circa 74.000 woningen bij in deze zuidoostflank van de agglomeratie. Dat is ongeveer gelijk aan een stad ter grootte van Haarlem erbij, in de nabijheid van de Amstelscheg. Bij deze ontwikkeling hoort uiteraard ook ruimte voor voorzieningen voor de (nieuwe) inwoners, waaronder groen, recreatie en sport. Verkenningen hiernaar maken duidelijk dat vooral na 2040 de Amstelscheg ook van belang is voor het oplossen van deze ruimtevraag.

In de randen van de Amstelscheg vinden langs de rijksinfrastructuur aanzienlijke ontwikkelingen plaats. Zo is er een busbaan langs de A2 (t.h.v. Amsterdam Zuidoost) aangelegd waardoor veel afschermdende beplanting is verdwenen (en daarmee één van de kwaliteitsambities van het vorige Gebiedsperspectief) en na uitbreiding van de A9 (ook ten koste van afschermdende beplanting) volgt nu ook snel de A10-zuid.

Onder het thema 'landschap' is de lokale (kleinschalige en geleidelijke) ontwikkeling al genoemd. In naaststaande kaart zijn de (bij ons bekende) lokale initiatieven weergegeven die de afgelopen jaren bij de overheden zijn gepasseerd en waarvoor moet worden overwogen of, en zo ja hoe een initiatief ontwikkeld kan worden. Het gaat hier om uiteenlopende initiatieven, bijvoorbeeld verzoeken voor nieuwe horeca-uitspanningen of het functioneel en ruimtelijk transformeren van bestaande bebouwing, naar overwegend naar woningen.

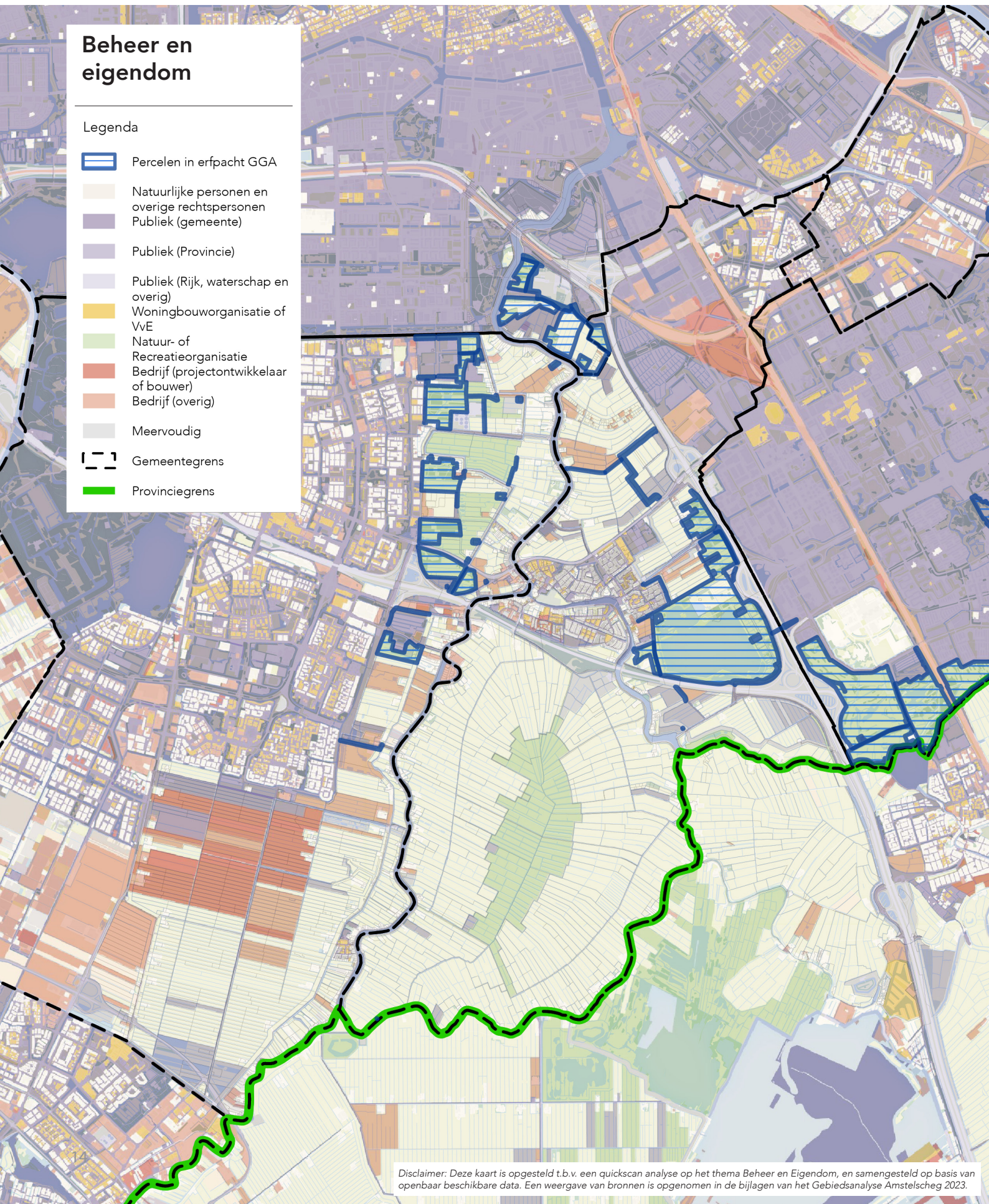
In de randen van de Amstelscheg liggen diverse zoekgebieden voor opwek van duurzame energie, en Rijkswaterstaat doet momenteel onderzoek naar de mogelijkheden voor inpassing van duurzame energieopwek op rijksgronden, waaronder de 'Energieroute Noord-Holland' waar de A2 en de A9 onderdeel van uitmaken. Vooralsnog liggen er geen harde claims vanuit energie op de Amstelscheg, met uitzondering van een locatie voor een proefboring naar geothermie en lokale initiatieven voor de vervanging van bestaande windmolens. Gezien de studie's en ontwikkelingen die nog gaande zijn op dit gebied, en maatregelen en keuzen die hieruit gaan volgen is het echter niet uit te sluiten dan zich nog nieuwe claims gaan voordoen.

In de kaart is ook het noodoverloopgebied in De Ronde Hoep opgenomen. De reden hiervan is dat het in feite een stedelijke voorziening is. Zonder deze voorziening zou er het risico zijn dat in delen van het stedelijk gebied in perioden van extreme neerslag (nu berekend op eens in de 100 jaar) het regenwater niet meer weggepompt kan worden op de boezem van de Amstel, en vele straten blank zouden komen te staan. Binnen het stedelijk gebied is deze ruimte er niet, ondanks de eis dat stedelijke ontwikkelingen hun wateropgave niet op andere gebieden mogen afwentelen.

Beheer en eigendom

Legenda

- Percelen in erfpacht GGA
- Natuurlijke personen en overige rechtspersonen
- Publiek (gemeente)
- Publiek (Provincie)
- Publiek (Rijk, waterschap en overig)
- Woningbouworganisatie of VvE
- Natuur- of Recreatieorganisatie
- Bedrijf (projectontwikkelaar of bouwer)
- Bedrijf (overig)
- Meervoudig
- Gemeentegrens
- Provinciegrens

Beheer en eigendom

In grote lijnen is er in de Amstelscheg sprake van twee grote verschillende eigendomssituaties met effect op het beheer, gebruik en de verschijningsvorm van het landschap:

De eerste is het grote aandeel bezit van particulieren en bedrijven. Hiervan is verreweg de meeste grond in gebruik als veenweidegebied, dat in direct eigendom of via pachtcontracten door de boeren wordt beheerd en verzorgd. Het laat zien dat juist het meest gekoesterde deel van het landschap in de Amstelscheg, het 'oer-Hollandse veenweidelandschap', in bezit is van particulieren en bedrijven. Opvallende constatering hierin is dat er meerdere grote kavels met agrarische gebruik, zijn opgesplitst en verdeeld over meerdere particuliere eigenaren. Er wordt in de Amstelscheg op verschillende plekken gespeculeerd in grondposities.

De tweede is het grootgrondbezit van Staatsbosbeheer. Deze terreinen zijn hier formeel ondergebracht, maar zijn in de praktijk via pachtcontracten in beheer bij Groengebied Amstelland. Deze gronden kennen een overwegend recreatief gebruik, of geven naast agrarisch gebruik ook meer mogelijkheden voor het ontwikkelen van recreatieve- en/of natuurwaarden. Vrijwel zonder uitzondering liggen deze gebieden aan de randen van het stedelijk gebied van Amstelveen, Amsterdam Zuid-Oost en

Oost. Het beheer van deze gebieden wordt in feite betaald vanuit de deelnemende overheidspartijen aan de gemeenschappelijke regeling voor de recreatieschappen. Dit is dus buitengebied waar 'de stad' of 'de belastingbetaler' betaalt voor instandhouding van het landschap. Vaak is dit niet meer het oorspronkelijke veenweidegebied, maar heeft de inrichting een andere gebruiks- en verschijningsvorm gekregen, met een minder eenduidig landschappelijk karakter.

Naast deze twee grote eenheden van bezit, is het Waterschap een andere belangrijke partij als het gaat om beheer en eigendom. Deze is vanzelfsprekend meer 'lineair', omdat dit gekoppeld is aan de beheer- en instandhoudingsplicht van dijken, sloten, vaarwegen en andere delen van het watersysteem. Recreatieve toegang tot de Amstel en de Amstelscheg is ook vaak gelegen op grond van het Waterschap.

Andere 'lineaire' grondbezitters, met name aan de noordzijde van de Amstelscheg, zijn het Rijk en de Provincie. Het Rijk bezit de Rijkswegen A10, A9 en A2 en is daarmee een belangrijke speler als het gaat om de bereikbaarheid van de Amstelscheg vanuit het stedelijke gebied van Amsterdam en Ouder-Amstel. De Provincie bezit de N522 en ook het water van de Amstel.

Landbouw

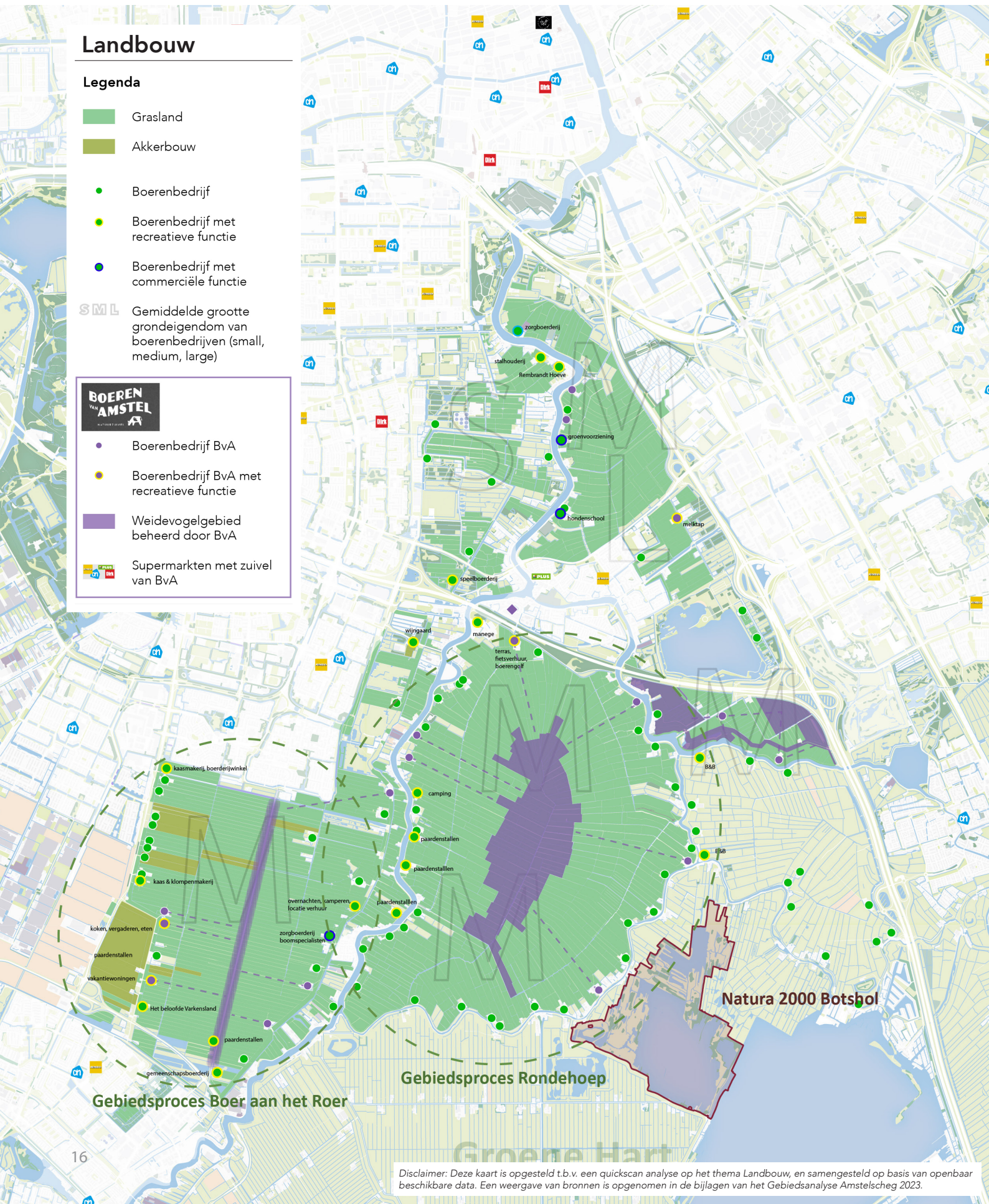
Legenda

- Grasland
- Akkerbouw
- Boerenbedrijf
- Boerenbedrijf met recreatieve functie
- Boerenbedrijf met commerciële functie

SML Gemiddelde grootte grondeigendom van boerenbedrijven (small, medium, large)

BOEREN VAN AMSTEL

- Boerenbedrijf BvA
- Boerenbedrijf BvA met recreatieve functie
- Weidevogelgebied beheerd door BvA
- Supermarkten met zuivel van BvA

Natura 2000 Botshol

Gebiedsproces Rondehoep

Gebiedsproces Boer aan het Roer

Groene Hart

Landbouw

De landbouw is de drager van het karakteristieke veenweidelandschap van de Amstelscheg, en daarom is het belangrijk om op gebiedsniveau meer precies te worden dan generieke landelijke cijfers. Bloeiend Amstelland (WUR, 2016) is het enige specifiek voor de Amstelscheg uitgevoerde onderzoek naar de situatie van de landbouw.

De belangrijkste boodschap is dat de landbouw in de veenweidegebieden, en de Amstelscheg specifiek, meer dan ooit op een belangrijk kantelpunt staat. Er is sprake van een 'stuwmeer' aan bedrijven die op termijn mogelijk gaan stoppen. Dit is dé onzichtbare tikkende tijdbom voor het zo gewaardeerde veenweidelandschap en hét visitekaartje van de Amstelscheg.

Dit komt doordat de concurrentiepositie op de wereldmarkt lastig is door de relatief hoge grondprijzen (grote concurrentie op de grondmarkt), de geïsoleerde ligging (tussen stedelijke gebieden), de bodemgesteldheid (weinig draagkracht) en de relatieve kleinschaligheid van bedrijven (39 ha gemiddeld tegenover 49 ha landelijk). Investing in schaalvergroting is relatief risicovol, en onzekerheid in ontwikkelingen in Europese- en Nationale wet- en regelgeving (Aanpak Stikstof) doen hier nog een flinke schep bovenop.

De gemiddelde leeftijd van boeren ligt inmiddels hoger dan elders en lang niet alle boeren hebben opvolging. Hierdoor is er een deelsector ontstaan van voormalige melkveehouders die nu vleesvee, schapen en/of paarden zijn gaan houden. Dit gaat om ongeveer de helft van de landbouwbedrijven.

Net als voor alle landbouwgebieden, is er ook in de Amstelscheg nog geen duidelijk toekomstperspectief, niet in de minste plaats voor alternatieve bedrijfs- en verdienmodellen voor landbouwbedrijven. Ten aanzien van een mogelijk perspectief voor toekomstbestendige landbouwbedrijven heeft Wageningen Economic Research onderzoek gedaan. Hieruit is te concluderen dat aangepaste vormen van landbouw economisch levensvatbaar kunnen zijn. Waarbij vergoedingen voor transformatiekosten en maatschappelijke diensten randvoorwaardelijk zijn.

Met de nabijheid van het stedelijk gebied heeft de Amstelscheg wel een unieke positie. De concurrentiepositie van boeren in de Amstelscheg ten aanzien van de wereldmarkt voor zuivel mag dan niet sterk zijn, maar andere waardeproposities zijn dat wel. Dat gaat met name om het mooie (karakteristieke en cultuurhistorische waardevolle) landschap met biodiversiteit, met de productie van producten voor de lokale markt en verbrede activiteiten vanwege de nabijheid van stedelijk gebied.

De condities bieden kansen die bedrijven ook nu al zien, maar nog niet massaal omarmen. De samenwerking van 'Boeren van Amstel' is een aansprekend en inspirerend voorbeeld. Circa 18 boeren produceren gezamenlijk zuivelproducten voor bijna 200 supermarkten in de regio, en meerdere horeca-groothandels. Boeren die aangesloten zijn leveren ook nevendiensten voor het beheer van natuur- en landschap. Hiermee profiteren deze boeren niet alleen van de aanwezige waardeproposities maar dragen zij ook bij aan het bestendigen (en versterken) ervan.

In de Amstelscheg zijn er naar verhouding ook veel landbouwbedrijven die hebben ingezet op verbreding van activiteiten, waarin alle typen zijn vertegenwoordigd. Maar zonder steun uit 'de stad' (vergoeding voor diensten) blijft dit risicovol en zien veel boeren de verbreding niet als hoofdzaak, de agrarische tak blijft het belangrijkste.

De overige boeren blijven inzetten op schaalvergroting, efficiëntie en intensivering. Er is een onderscheid te maken tussen de gebieden boven en onder de A9. Het gebied onder de A9 heeft relatief veel jonge boeren met een blik op de 'wereldmarkt' en een oriëntatie op het Groene Hart. Deze boeren werken ook actief aan hun toekomstige bedrijfs- en gebiedsperspectief, onder andere in de lopende gebiedsprocessen 'Boer aan het Roer' in de Bovenkerkerpolder en het gebiedsproces Ronde Hoep. Het gebied boven de A9 heeft relatief veel kleine boerenbedrijven met een accent op natuurbeheer, aanbod van recreatieve nevenactiviteiten die samenhangen met de recreatieve behoefte van de stedeling. Er zijn slechts enkele grotere boerenbedrijven actief.

Water en bodem

Legenda

Bodemdaling (scenario 2050: Hoog)

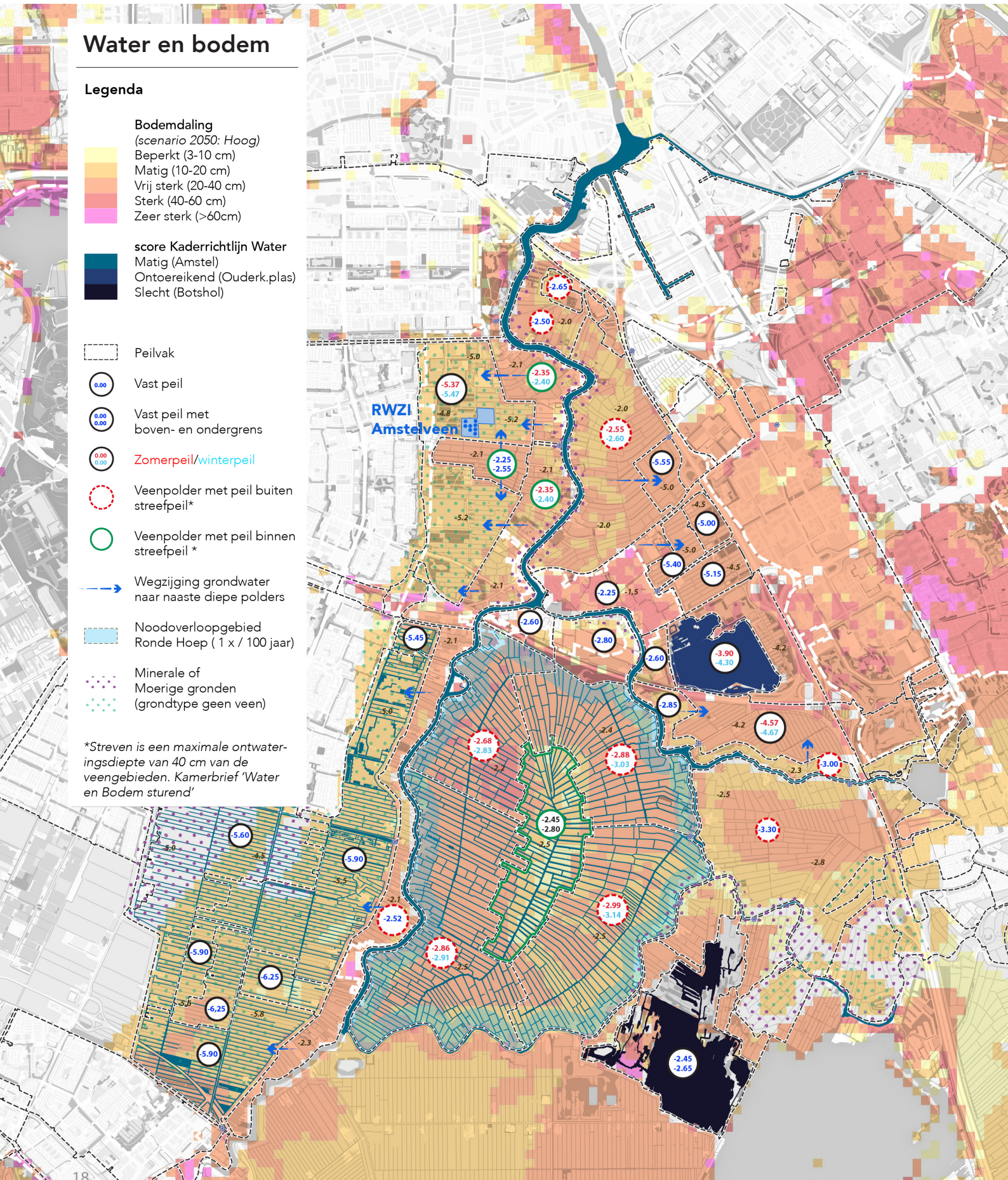

score Kaderrichtlijn Water

- Peilvak
- Vast peil
- Vast peil met boven- en ondergrens
- Zomerpeil/winterpeil
- Veenpolder met peil buiten streefpeil*
- Veenpolder met peil binnen streefpeil *
- Wegzijing grondwater naar naaste diepe polders
- Noodoverloopgebied Ronde Hoep (1 x / 100 jaar)
- Minerale of Moerige gronden (grondtype geen veen)

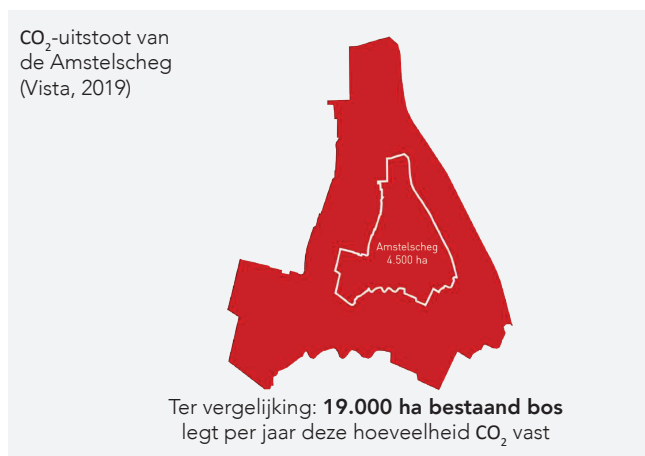
*Streven is een maximale ontwateringsdiepte van 40 cm van de veengebieden. Kamerbrief 'Water en Bodem sturend'

Water en bodem

Bodemdaling en peilbeheer

In de veengebieden van het Groene Hart, en van de Amstelscheg specifiek, is een generieke opgave om de nog steeds forse bodemdaling aanzienlijk te beperken. Dit om schade door verzakking en zetting en bijbehorende kosten voor herstel te beperken, maar ook om te komen tot reductie van CO₂-uitstoot die vrijkomt met het oxideren van het veen. Binnen de Amstelscheg gaat dit om ca. 3500 ha veengebied, met een gemiddelde uitstoot van 54.000 ton CO₂, maar waarbij het belangrijk is om te beseffen dat de lokale verschillen groot zijn.

De belangrijkste sleutel om bodemdaling te beïnvloeden is het vernatten van de veenbodems. In gebiedsprocessen met agrarische collectieven werken provincie, gemeenten en waterschap samen aan gebiedsgerichte maatregelen zoals onderwaterdrainage, bodemverbetering en het inzetten van natte teelten bij peilfixatie.

Belangrijke notie is dat een hoger peil niet altijd beter is om in CO₂-reductie te voorzien. Dat hangt echt af van de lokale situatie (bodem), en het soort ontwikkeling dat met de peilopzet voor ogen is. Zo veroorzaakt het direct opzetten van het peil onder water ook de broeikasgassen methaan en lachgas. Ook kan peilverhoging zorgen voor uitdrijving van meststoffen dat een (tijdelijke) extra belasting is voor de waterkwaliteit. Dit is in de praktijk vaak een dilemma in uitvoering van projecten met een verhoogd of hoger peil. Dit was bijvoorbeeld het geval rondom de natuurinrichting van het weidevogelgebied 'landje van Geijssel'. Aanpassingen in de waterpeilen vragen hoe dan ook om zorgvuldige- en tijdgebonden oplossingen, met maatwerk op de schaal van deelgebieden.

Systeemvraag

De Amstellandboezem zit aan zijn grenzen als het gaat om afvoeren van water bij hevige neerslag: er kan eenvoudigweg niet meer bij. Door klimaatverandering komt het boezemsysteem steeds verder onder druk te staan om voldoende water te kunnen blijven afvoeren en water van goede kwaliteit aan te voeren naar de polders. De afvoer- en bergingscapaciteit van het boezemsysteem mag niet achteruitgaan en dient waar nodig te verbeteren. Zo moet overstroombaar boezemland vrij blijven van bebouwing. Het is niet mogelijk om meer water vanuit landelijk en stedelijk gebied af te voeren naar de boezem: in plaats daarvan is er in de polders meer ruimte nodig om water vast te houden en te bergen. In de polders zelf is er meer flexibel peilbeheer en meer waterberging nodig en bij voorkeur geen uitbreiding van de bebouwing. Polder De Ronde Hoep wordt als noodoverloopgebied ingericht. Bij het huidige klimaat zal deze ongeveer eens in de 100 jaar nodig zijn om wateroverlast te voorkomen in de rest van de Amstelland regio.

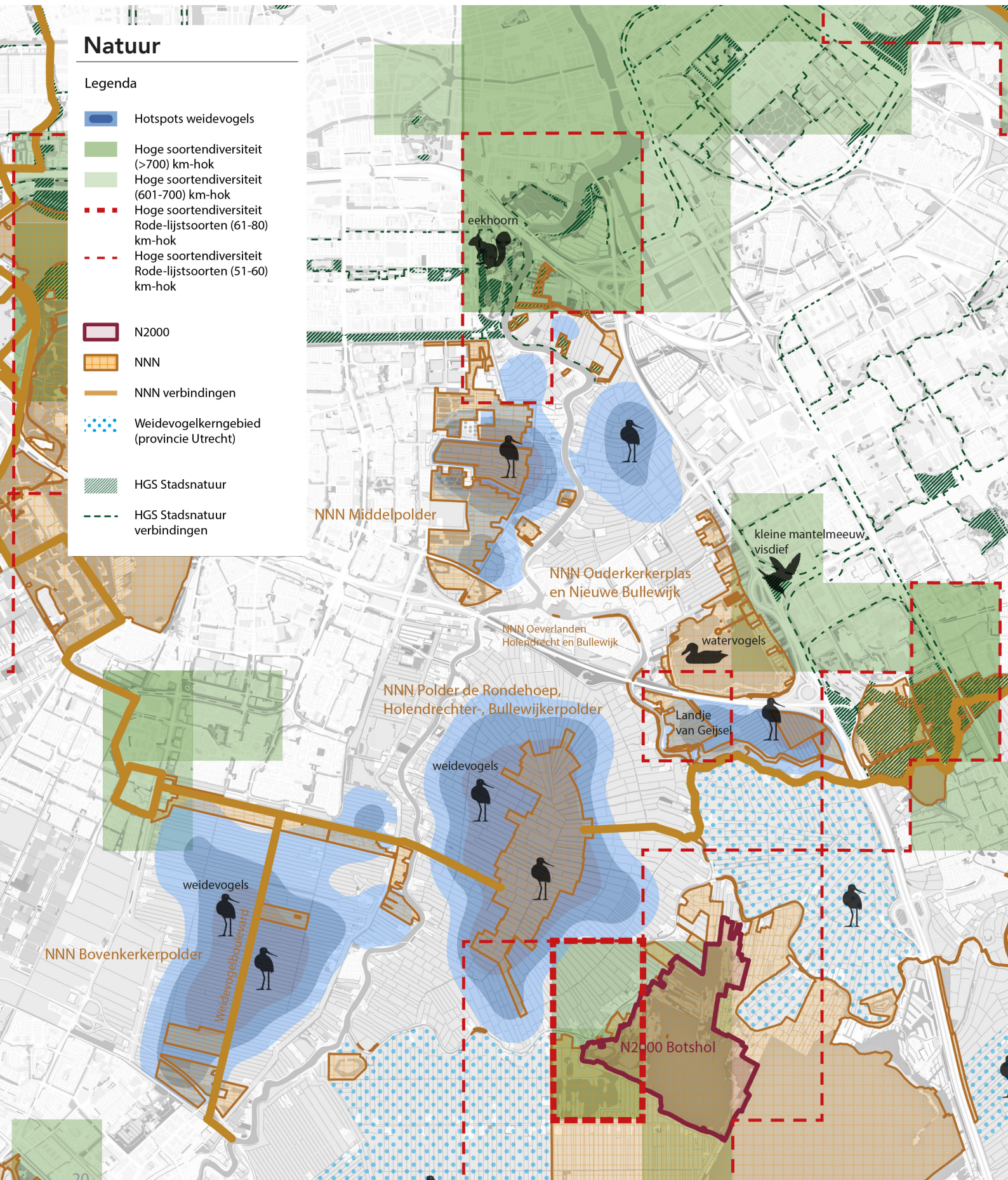
Waterkwaliteit

Een zorgenkindje zijn de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water. De wateren binnen de Amstelscheg behoren tot de Amstellandboezem waarvan de waterkwaliteit als ontoereikend is beoordeeld. De oorzaak hiervan ligt in de diverse fosforrijke lozingen op de boezem vanuit de landelijke en stedelijke polders en rioolwaterzuiveringen. Ook speelt de slechts beperkte aanwezigheid van waterplanten langs de oevers watergangen hierin een rol. Het waterschap voert samen met gebiedspartners maatregelen uit om de kwaliteit te verbeteren en de biodiversiteit te vergroten. Om de waterkwaliteit te verbeteren zal de belasting op het watersysteem moeten verminderen (bron aanpak). Het verder reduceren van emissies vanuit de glastuinbouw, agrarische polders en de rioolwaterzuiveringsinstallatie Amstelveen zijn nodig, evenals een natuurvriendelijker inrichting van de oevers en het tegengaan van vraat.

Natuur

Legenda

- Hotspots weidevogels
- Hoge soortendiversiteit (>700) km-hok
- Hoge soortendiversiteit (601-700) km-hok
- Hoge soortendiversiteit Rode-lijstsoorten (61-80) km-hok
- Hoge soortendiversiteit Rode-lijstsoorten (51-60) km-hok
- N2000
- NNN
- NNN verbindingen
- Weidevogelkerngebied (provincie Utrecht)
- HGS Stadsnatuur
- HGS Stadsnatuur verbindingen

Natuur

De weidevogels, en het daarmee samenhangende ecosysteem, zijn het visitekaartje van de natuur in de Amstelscheg. Ten opzichte van de landelijke cijfers klopt dit ook. De weidevogelstand is in vrijwel de hele Amstelscheg relatief goed, met daarin een drietal kerngebieden met echt hoge aantallen en soortenrijkdom. De resultaten van het agrarisch natuurbeheer in het kerngebied van de Ronde Hoep zijn hiervoor illustratief: waar de landelijke trend van weidevogels achteruitgaat kent de Ronde Hoep nog hetzelfde peil als circa 25 jaar geleden, met onder andere grote aantallen broedparen grutto's en veldleeuweriken. Door de hoge grondwaterstand trekt het gebied ook in de winter veel wintervogels aan als goudplevieren, smienten en kleine zwanen. De stand van de weidevogels wordt met name bepaald doordat veel boeren aan actief weidevogelbeheer doen, en veelal aangesloten zijn bij de Agrarische Natuurvereniging (ANV) De Amstel.

Ook buiten de kerngebieden kent de Amstelscheg natuurwaarden. In de Amstelscheg is een aantal gebieden die relatief hoog scoren op de aanwezigheid van Rode-Lijstsoorten zoals waterspitsmuis, meervleermuis, hazen en rugstreeppad. Ook is de Ouderkerkerplas interessant voor watervogels. Er overwinteren duizenden smienten, slobenden en krakeenden. Langs de oevers van de plas liggen soortenrijke moerasvegetaties. De opgaande beplantingen in de randen van de Amstelscheg (bossages, parken, struwelen) voegen extra variatie toe en vormen

leefgebied voor ringslang, wezel, hermelijn, bunzing, konijn, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, veldmuis en roofvogels als de torenvalk, buizerd en havik. Het valt op dat plekken met een hoge soortendiversiteit (o.a. van Rodelijst-soorten) zich vooral in de stadsranden en rond Natura2000-gebied de Botshol concentreren. Afgezien van de goede stand van de weidevogels is de soortendiversiteit in het veenweidelandschap beperkt. Opvallend is verder dat in het Amstelpark een van de weinige eekhoornpopulaties in de regio is te vinden, en in de oksels van knooppunt Holendrecht grote kolonies van de kleine mantelmeeuw en visdief zich hebben gevestigd. Bijzondere nieuwe configuraties kunnen dus leiden tot onverwachte hoge en specifieke natuurwaarden.

Een deel van deze gebieden valt onder het Natuurnetwerk Nederland (NNN) waarvoor in de provinciale omgevingsvisie voor diverse deelgebieden specifieke 'Wezenlijke Kenmerken en Waarden' (WKW) zijn omschreven. Ruimtelijke initiatieven binnen de NNN-gebieden moeten bijdragen aan de bescherming, instandhouding en/of versterking van deze WKW. Binnen de Amstelscheg zijn 5 deelgebieden onderscheiden: 1) Bovenkerkerpolder, 2) Middelpolder, 3) Ronde Hoep Holendrecht Bullewijkerpolder, 4) Ouderkerkerplas en Nieuwe Bullewijk en 5) Oeverlanden, Holendrecht en Bullewijk. Het is niet bekend hoe het gaat met het nastreven van de WKW's per deelgebied.

Recreatie

Legenda

- Volkstuinen
- Schooltuinen
- Sportpark
- Golfterrein
- Begraafplaats
- Wandelpaden met knooppunt wandelnetwerk
- Fietspaden met knooppunt fietsnetwerk
- Gedeelde rijbaan

- Educatie
- Cafe/restaurant
- Winkel
- Aantal functies
- Hotel/B&B/Recreatieverblijf
- Camping
- Watersport/Jachthaven
- Zwembad
- Manege/stal
- Speeluin/speelpark
- Kinderboerderij
- Zorgboerderij/-complex
- Evenementenbureau/locatie
- Ziekenhuis/Tandarts/Huisarts
- Gemeentehuis
- Kerk
- Garage/Autodealer
- Parkeerplaats
- Kantoor/Bedrijf
- Waterzuivering
- Hondentraining
- Wijnboer
- Houtzagerij
- Opslagverhuur
- Meditatie
- Minigolf
- Doelhof
- Veerpont
- Monument
- Molen
- Windmolen
- Gemaal
- Fort
- Overige locaties

Disclaimer: Deze kaart is opgesteld t.b.v. een quickscan analyse op het thema Recreatie, en samengesteld op basis van openbaar beschikbare data. Een weergave van bronnen is opgenomen in de bijlagen van het Gebiedsanalyse Amstelscheg 2023.

Recreatie

In augustus 2022 is de bovenregionale analyse van Natuur- en Recreatiegebieden Noord-Holland opgeleverd. Eerder, in 2016, is een grootschalig bezoekersonderzoek naar deze gebieden uitgevoerd. In 2018 is het laatste Grote Groenonderzoek Amsterdam opgeleverd. Deze drie onderzoeken bieden inzichten over de algemene tendens van de recreatievoorzieningen in relatie tot de behoeften, en de onderscheidende positie van (deel)gebieden van de Amstelscheg hierin. Voor deze analyse vallen we in belangrijke mate terug op deze onderzoeken.

De behoefte aan recreatieruimte is een stedelijk vraagstuk. Een tendens hierin bleek in 2018 (vóór corona) dat de nabijheid van groen in het stedelijk gebied steeds belangrijker werd, en er een toenemend gebruik van groenvoorzieningen in de stad plaatsvond, en een lichte afname van gebruik van de recreatiegebieden, maar... m.u.v. de cultuurhistorische landschappen. Het verschil in het gebruik van groen in de directe woonomgeving, (stads)parken en recreatiegebieden werd scherper. En de complementariteit van de verschillende groentypen daarmee steeds belangrijker.

De coronatijd heeft echter gezorgd voor een exponentiele groei van recreatief gebruik van alle groengebieden. En de rode draad is toch wel dat op de schaal van de agglomeratie Amsterdam de recreatieve druk hoog is en nog eens flink zal gaan toenemen. Het gebied Amstelland-Meerlanden zit hierbij in de top 4 van gebieden met de hoogste prognose. Dit is een verklaarbaar gevolg van de groei van het aantal inwoners en niet in de minste plaats de zuidflank van de metropoolregio.

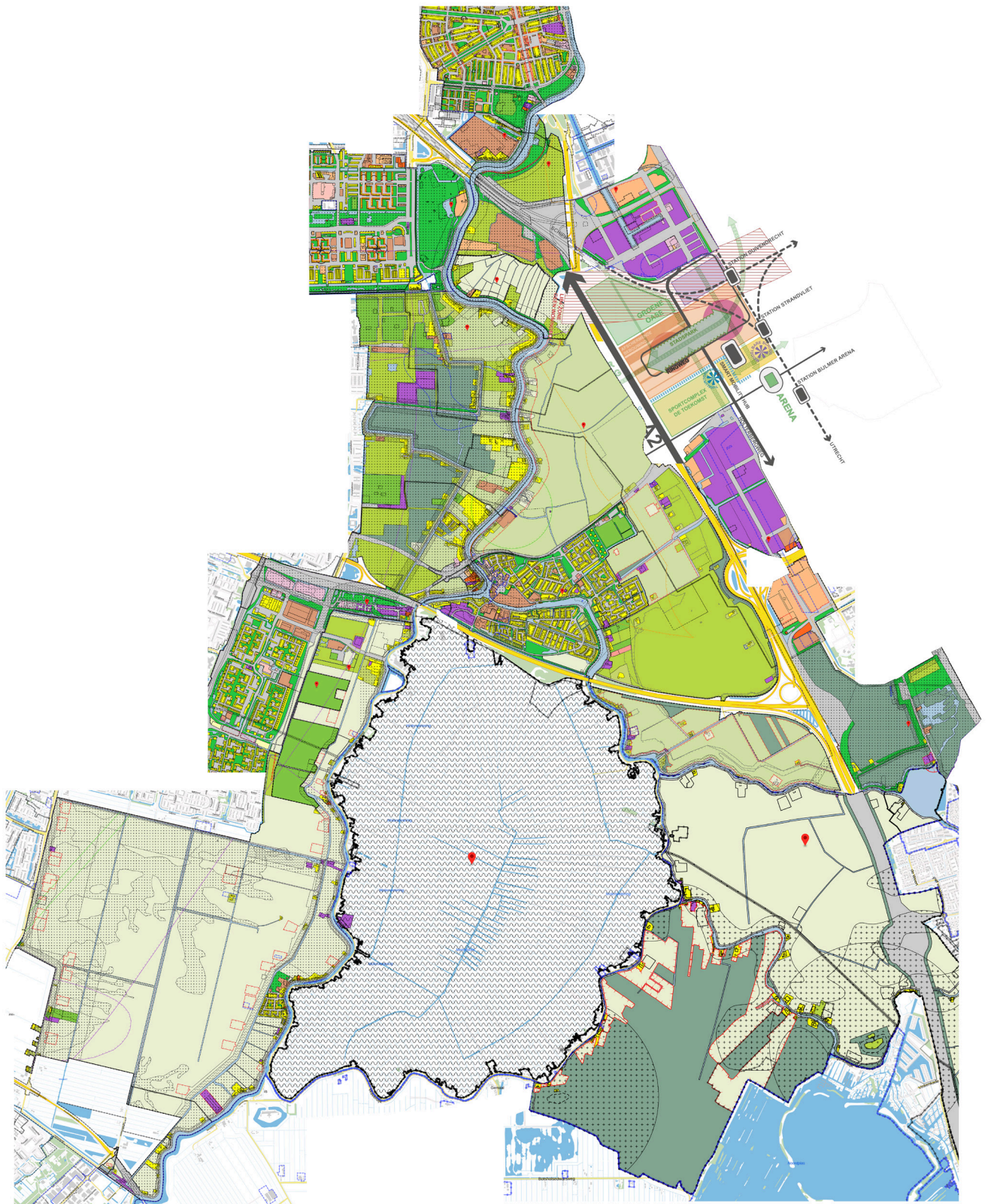
Voor de Amstelscheg lijkt er in de onderzoeken nog wel ruimte voor recreatie, maar daar hoort een flinke kanttekening bij: de Amstelscheg is nu vooral een 'recreatief routelandschap'. Op deze routes is het op steeds meer dagen erg druk (en soms onveilig). De cultuurhistorische agrarische polders vormen het (aantrekkelijke) decor, maar zijn verder relatief ontoegankelijk. Grote fysieke ruimte is dus niet beschikbaar zonder dat er ingeboet wordt op de karakteristieke landschappelijke kwaliteit, die juist ook complementair is aan andere groengebieden in de regio.

Het recreatieve netwerk is niet fijnmazig, m.u.v. de door GGA beheerde gebieden in de stadsranden (ommetjes, laarzenpaden, boerenlandpaden). Gebruikers van het gebied ervaren een gevoel van 'omfietsen', met name in oost-westelijke richting. Het aanwezige netwerk is belangrijk voor het beoefenen van buitensport. De Amstel is de drukst gebruikte recreatieve route is, en steeds vaker ondervinden autoverkeer en recreanten hinder van elkaar.

Als we verder inzoomen op de Amstelscheg, zien we dat in het deelgebied boven de A9 een relatief groot aantal recreatieve voorzieningen aanwezig is. De concentratie van voorzieningen is te vinden in kop van de Amstelscheg, de Middelpolder en rond de Ouderkerkerplas, overeenkomstig met de beheergebieden van recreatieschap Groengebied Amstelland. De voorzieningen richten zich hier op een breed publiek. Buiten deze gebieden zijn de voorzieningen vooral een nevenproduct van het agrarisch landschap, met seizoenspaden, theetuinen, boerengolf, varkens knuffelen, etc.

Strava Global Heatmap voor fietsen, wandelen en varen.

Amstelscheeg in een compilatie van bestemmingsplannen (april 2022)

Beleid

Het Gebiedsperspectief i.r.t. vigerend beleid

Het Gebiedsperspectief en Beeldkwaliteitsplan Amstelscheg 2011 (GP/BKP) is geen formeel beleidsstuk (niet vastgesteld door afzonderlijke raden en staten). Echter, uit een beschouwing van de diverse vigerende beleidsstukken lijken er zitten geen strijdigheden te zitten met het GP/BKP. Zo heeft de provincie deze verankerd in de haar Omgevingsverordening en werkt dit via deze weg formeel door naar de negen verschillende gemeentelijke bestemmingsplannen die van toepassing zijn binnen de Amstelscheg. Het volgende vigerend beleid is van toepassing op de Amstelscheg:

- Rijksstructuurvisie Infrastuctuur en Ruimte (SVIR)
- Nationale Omgevingsvisie (NOVI)
- Omgevingsvisie NH2050
- Omgevingsverordening NH2050
- Natuurbeheerplan 2023 Noord-Holland
- Leidraad Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland
- Omgevingsvisie Amsterdam 2050
- Structuurvisie Ouderamstel 2007 (omgevingsvisie gereed medio 2023)
- Structuurvisie Amstelveen 2025 (omgevingsvisie traject gestart)
- Negen bestemmingsplannen van de diverse gemeenten
- Waterbeheerprogramma AGV 2022-2027
- Verstedelijkingsconcept (vastgesteld door alle deelnemende raden en staten van de metropoolregio Amsterdam)

Het GP/BKP is vooral een instrument om ontwikkelingen in de Amstelscheg op kwaliteit te beoordelen en bij te sturen. Hiervoor is echter gebleken dat het in de praktijk niet vanzelfsprekend is dat het hiervoor wordt gebruikt. Het document is niet goed bekend en slecht vindbaar. Ook blijkt uit het bespreken van actuele casussen dat in ieder geval voor een aantal ontwikkelingen het GP/BKP te weinig richting geeft. Denk aan initiatieven voor inpassing van zon of wind, of de wenselijkheid van de vele initiatieven voor transformatie van bebouwing naar woningen. Er is een nadere duiding nodig op hoe het instrument GP/BKP nu wel of niet werkt in de praktijk en hoe het een (wenselijke) aanvulling is op vigerend beleid. Dit begint door het beter ontsluiten van

het document en meer systematisch toepassen ervan, om van daaruit conclusies te trekken uit de ervaringen. Deze conclusies werken door op wat een geactualiseerde versie van het GP/BKP wel of juist niet anders moet zijn dan de huidige versie.

Spanningsveld tussen behouden en veranderen

Een belangrijke constatering is dat er een spanningsveld zit tussen het behoudende karakter van het huidige GP/BKP (en mogelijk ook vigerend beleid) enerzijds en de transitietijd waarin we ons bevinden anderzijds. Het landelijk gebied in Nederland aan de vooravond van een ingrijpende transitie. In het nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft het rijk aangegeven vóór 2030 de natuur te versterken, de waterkwaliteit te verbeteren en meer doen tegen klimaatverandering. Provincies hebben de taak de NPLG-doelen uit te werken in een provinciaal programma, via integrale gebiedsontwikkeling en adaptief programmeren. Voor 1 juli 2023 moet dit programma gereed zijn.

Daarnaast zijn er een flink aantal andere Rijksprogramma's, met invloed op de toekomst van de Amstelscheg, waarlangs de transitie vorm krijgt. We zitten in een moment waarin eerst de consequenties van de ambities en dwingende keuzen vanuit deze programma's inzichtelijk moeten krijgen (verdiepende analyse) alvorens we constructief en in openheid met alle betrokken partijen kunnen werken aan de actualisatie van het GP/BKP.

Hieronder een overzicht van de mogelijk relevante programma's:

- NOVEX Groene Hart (Uitwerkingsgebied NOVI)
- NOVEX Metropoolregio Amsterdam
- Water en bodem sturend
- Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)
- Agenda Natuurinclusief
- Nationaal Waterprogramma 2022-2027
- Programma Energiehoofdstructuur
- Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Energie
- Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën
- Programmatische aanpak Groen in en om de stad
- Programma Gezonde en groene leefomgeving
- Mobiliteit en Bereikbaarheid (MIRT)

3. Vervolg

Met deze quickscan gebiedsanalyse hebben we in vogelvlucht de actuele ontwikkelingen in en rond de Amstelscheg weergegeven. Een feitelijke, thematische en gebiedsdekkende analyse zonder keuzen of suggesties voor te kiezen oplossingsrichtingen. Het is daarmee een waardevrije observatie, die bovendien op alle onderdelen nog nadere uitwerking, verdieping en inkleuring zou kunnen gebruiken, maar in deze vorm wel de basis vormt voor vervolgstappen.

Een eerstvolgende logische stap in het proces zou zijn om de observaties om te zetten in conclusies, opgaven en vervolgens oplossingsrichtingen (als opmaat naar actualisatie Gebiedsperspectief), in een open gesprek met partijen uit het gebied. Echter, gezien de landelijke ontwikkelingen met een onherroepelijk effect op de (on)mogelijkheden van ontwikkelingen in het landelijk gebied (en dus ook de Amstelscheg) maken dat het nu nog niet oppurtuun is aan dit proces te beginnen. Daarvoor is eerst meer duidelijkheid noodzakelijk.

Dat betekent niet dat we als samenwerkende overheden stil kunnen gaan zitten, tot het moment wel geschikt is. Rondom elk thema zijn er vervolgpogingen te duiden. Zo vragen de dagelijkse ontwikkelingen in het gebied (initiatieven) om

voortdurende gezamenlijke begeleiding op beoordelen van wenselijkheid en kwalitatieve landschappelijk inpassing, vanuit wederzijds belang moeten kennis en inzichten die we in het gebied hebben opgedaan worden gekoppeld aan de rijks- en provinciale processen rondom de diverse programma's, en de consequenties voor de Amstelscheg van de dwingende keuzen die het Rijk maakt, onder andere t.a.v. 'Water en bodem sturend', moet worden uitgezocht en de grote en gecompliceerde recreatieopgave verdient een verdiepende en verkennende uitwerkingsslag ook in een samenhangende beschouwing op de overlap met de doelstellingen van het Natuurnetwerk Nederland.

Als afsluiting van deze analyse heeft het ambtelijk projectteam daarom gezamenlijk de eerste conclusies getrokken op de afzonderlijke thema's, en zo de belangrijkste opgaven en daaruit volgende mogelijke acties benoemd. Op de volgende pagina zijn de belangrijkste constatering uit de analyse, de vervolgpogingen en daaruit aanbevelingen voor mogelijke vervolgacties samengevat weergegeven. De aanbevolen vervolgacties zouden kunnen worden beschouwd als een opmaat voor een nader uit te werken 'werkprogramma' voor de Amstelscheg.

Landschap	<ul style="list-style-type: none"> • Hoog gewaardeerd door veel mensen (publieksprijs 2021) • 'Door de oogharen' in 10 jaar onveranderd, ook niet ten goede. Voorstellen Gebiedsperspectief 2010 niet gerealiseerd. • Wel degelijk veranderingen. Ontwikkelingen gaan traag maar gestaag (bv. bodemdaling, teruggang biodiversiteit) en/of geknabbel aan de groene ruimte (bv. kleinschalige transformatie kavels.)
Ontwikkelingsdynamiek	<ul style="list-style-type: none"> • Amsterdam, Ouder-Amstel, Diemen bouwen tot na 2040 een 'stad in de stad' erbij orde grootte Haarlem (+74.000 woningen) • Doorlopend forse uitbreidingen van A10 en A9, mogelijke afwaardering van A2 Nieuwe Utrechtse Weg • Afgelopen 10 jaar veranderend landgebruik m.n. voor sport- en recreatieruimte • Relatief veel kleinschalige transformatie naar woningbouw • Energieopgave beperkt, wel zoekgebieden wind randen Amstelscheg • Veel 'onzichtbare' claims/initiatieven die beoordeling op inpassing vragen.
Beheer en eigendom	<ul style="list-style-type: none"> • Veruit grootste deel in bezit particulier/bedrijf • Concentratie van (semi-)publiek bezit en beheer (Groengebied Amstelland) langs randen van de stad (gronden in bezit Staatsbosbeheer) • Overheden m.n. bezit langs infrastructuur (wegen, dijken, paden) • Speculatie in grondposities, m.n. Bovenkerkerpolder en ten noorden van A9 • Verbrokkeld eigendom en beheer maakt lastig sturen samenhang landschap
Landbouw	<ul style="list-style-type: none"> • V.n. melkveehouderijen met 'zwakke concurrentiekracht' op de wereldmarkt vanwege beperkingen schaalvergroting • Nabijheid stedelijk gebied potentieel voor andere vormen van waardecreatie en verdienmodellen, icm landschapsbeheer. • Veel boerenbedrijven reeds nevenfuncties en deelname regelingen agrarisch natuurbeheer • Er is een vereniging van zuivelbedrijven (Boeren van Amstel) met keten naar verkoop in supermarkten omliggend stedelijk gebied • Er zijn lopende samenwerkingsprocessen van boeren in de Ronde Hoep en Bovenkerkerpolder (Boer aan het Roer), niet ten noorden van A9 • In delen van de Amstelscheg risico op verdwijnen boer als beheerder van gekoesterde Hollandse veenweidelandschap
Water en bodem	<ul style="list-style-type: none"> • Amstellandboezem zit aan maximale capaciteit, hierdoor generieke opgave om waterberging in de polders te vergroten • Generieke opgave om bodemdaling aanzienlijk te verminderen via gebiedsprocessen met de omgeving • Richtlijnen waterkwaliteit (KRW) worden niet gehaald • Dilemma tussen vernatten enerzijds en waterkwaliteitsdoelstellingen anderzijds (uittreding meststoffen) • Toekomst Rioolwaterzuivering: krijgt extra zuiveringsstap, onderzoek naar mogelijkheden voor warmteterugwinning
Natuur	<ul style="list-style-type: none"> • Enkele deelgebieden zijn van (landelijke) topkwaliteit voor weidevogels, en van groot belang voor de belevingswaarde • NNN-gebieden volop aanwezig, maar stevige verbindingen ontbreken • Amsterdam heeft met geactualiseerd beleid (Hoofdgroenstructuur) de stedelijke natuurverbindingen een zwaardere status gegeven • Er is een opvallende overlap tussen de gebieden bestemd voor recreatie en de hoge soortendichtheid van deze gebieden. Recreatief gebruik en (bepaalde vormen van) natuurwaarden gaan hier samen. • Er is geen inzicht in de algehele trend van ontwikkeling biodiversiteit in de Amstelscheg
Recreatie	<ul style="list-style-type: none"> • Het tekort aan recreatieruimte in de Amstelscheg is vergelijkbaar met 16x een Amsterdamse Bos • De ruimte aan oppervlakte is beperkt vanwege de ontoegankelijkheid particulier bezit, het is vooral een recreatief routelandschap. Routes op piektijden overbelast • Recreatieve toegankelijkheid en gebieden westzijde Amstelveen riant, oostzijde zuid-oost minimaal, daar wel grootste vraag nabije toekomst • Ontbrekende schakels in het langzaam verkeersnetwerk, vooral oost-west ten noorden van A9 (gevoel van omfietsen) • Verdienmodellen recreatie vloeien niet terug naar het landschap
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Bekendheid Gebiedsperspectief en Beeldkwaliteitsplan laag, status/toegevoegde waarde soms onduidelijk • Beeldkwaliteitsplan werkt wel goed door in bijvoorbeeld de provinciale omgevingsverordening, minder in bestemmingsplannen • Het gebiedsperspectief en beeldkwaliteitsplan zijn behoudend tav verandering van het landschap, net als provinciaal beleid • Echter... dwingende opgaven inclusief financieringsruimte bij Rijk gaan beweging en verandering in landelijk gebied veroorzaken • Processen en 'tafels' veranderen 'as we speak' (PPLG/NOVEX)

Opgaven per thema

- Voorkomen geleidelijke achteruitgang ruimtelijk landschappelijke kwaliteit
- Van reactief naar proactief handelen t.a.v. ontwikkelingen in het gebied die de ruimtelijke kwaliteit van het landschap kunnen beïnvloeden
- Begeleiden van ontwikkelingen zodanig dat deze ten goede komen aan de ruimtelijk landschappelijke kwaliteit van de Amstelscheg
- Strategische inzet van financiële middelen (Uitvoeringsregeling)
- Voorkomen van grondspeculaties
- Bevorderen van publiek-private samenwerking t.b.v. een samenhangende ontwikkeling van het landschap
- Bevorderen samenhangende eigendoms- en beheersgebieden
- Veiligstellen van boer als beheerder van het cultuurhistorisch waardevolle veenweidelandschap
- Ondersteunen van de transitie die veel boerenbedrijven in de Amstelscheg reeds hebben ingezet: naar extensivering en verbreding naar nevendiensten aansluitend op de 'markt' van het nabijgelegen stedelijk gebied en uitvoering van natuurbeheer
- Omzetten generieke opgaven t.a.v. waterkwaliteit en kwantiteit naar concrete en sturende gebiedsopgaven
- Veiligstellen en beleefbaar houden of maken van de weidevogelgebieden
- Realiseren van robuuste ecologische verbindingen aansluitend op de stedelijke groenstructuren
- Voorkomen afname biodiversiteit
- Vergroten recreatieve mogelijkheden passende bij de kwaliteit van het landschap en natuurwaarden
- Inzetten van gronden in publiek eigendom voor het uitbreiden en verbeteren van een samenhangend en kwalitatief netwerk van recreatieve routes
- (Zeer waarschijnlijke) Aanpassing van beleid als gevolg van dwingende opgaven

Aanbevelingen vervolgacties

*** = prioritaire acties i.v.o. actualisatie Gebiedsperspectief**

- Organiseren van consistente samenwerking tussen betrokken overheden, vernieuwen bestuursovereenkomst
- Voortzetten Bestuurlijk Overleg (BO) en inzet ambtelijke capaciteit
- Actualiseren Gebiedsperspectief
- * Nieuw leven inblazen van het Kwaliteitsteam Amstelscheg. Met als taak: Overzicht en inzicht genereren van ontwikkelingen en claims (dossier), afstemmen en signaleren richting BO.**
- Breed (en structureel) afstemmingsoverleg Rijkswaterstaat ontwikkelingen rijksinfrastructuur
- Aanjagen en beoordelen aanvragen Uitvoeringsregeling
- Opstellen communicatiestrategie waarin de intenties van overheden voor de toekomst van de Amstelscheg consistent en stevig worden uitgedragen
- Opstellen werkproces voor langdurige publiek-private samenwerking in het gebied
- * Oprichten van een 'boerentafel' o.l.v. de provincie om gebiedsgericht en met de menselijke maat uitwerking te geven aan de door het Rijk gestelde doelen t.a.v. het NLPG, waarin meegekoppeld de doelstellingen t.a.v. 'water en bodem sturend', 'het voorgenomen landbouwakkoord' en de 'stikstof-**
- * Interpreteren van keuzen die op Rijksniveau worden gemaakt vanuit 'water en bodem sturend' en de effecten hiervan op de Amstelscheg. (keuzen # in: kamerbrief 25 november 2022)**
- Bepalen toekomst Rioolwaterzuivering en meekoppelkansen, bijvoorbeeld warmteterugwinning en/of als mogelijke oplossing voor dilemma uittrekking meststoffen bij vernatting
- Uitvoeren ontwerp onderzoek: concretiseren mogelijk inzet van 10% groenblauwe dooradering conform doelstelling NLPG (Aanvalsplan Landschap) t.b.v verbeteren natuurverbindingen
- Inzicht in de specifieke opgave biodiversiteit Amstelscheg vergroten, mede aansluitend op ontwikkelingen proces 'stikstof-aanpak'
- * Uitvoeren ontwerp onderzoek: verkennen van kansen voor het uitbreiden en verbeteren van een samenhangend en kwalitatief netwerk van recreatieve routes. Daarin oogst Schetsessies 2010 en Gebiedsperspectief 2011 nadrukkelijk meenemen/actualiseren en tevens nadere duiding Recreatieonderzoek provincie N-H 2022.**
- Bewaken samenhang en doorwerking van de verschillende beleidsinstrumenten, en duidelijkheid verschaffen over de gewenste positie (status) van het Gebiedsperspectief hierin

Bijlagen

INTENS 2019

Binnen de Metropoolregio Amsterdam werken partijen ambtelijk én bestuurlijk intensief samen aan het landschap. Er is hierdoor een breed en gedeeld professioneel ambtelijk expertise-netwerk opgebouwd. In 2018 is dit expertise-netwerk ingezet om met elkaar zicht te krijgen op de (mogelijk) consequenties van de grote opgaven die op het landschap afkomen, en van hieruit te komen tot kansen én aanbevelingen voor verschillende deelgebieden. De volledige oogst van dit proces, INTENS genaamd, is te vinden op <https://deltametropool.nl/publicaties/intens/>

In dat proces is ook ingezoomd op de Amstelscheg, hieruit zijn de volgende concrete conclusies en aanbevelingen gekomen:

Oogst gespreksronde in het gebied

Medio eind 2021 / begin 2022 zijn er afzonderlijke en verkennende gesprekken gevoerd met de belangrijkste (vertegenwoordigers) van diverse private en publieke gebiedspartijen. Dit heeft een geanonimiseerde lijst van onderwerpen opgeleverd die er in het gebied spelen. Deze zijn in naaststaand overzicht per laag ondergrond, netwerk en occupatie, en per thema, geordenend weergegeven:

Stedelijk landschap

1. Grote waardering voor open, 'onaangetast' landschap. Maar ook: groene woestijn in precair evenwicht. Momentum voor transitie is bijna daar.
2. Transformatie naar een waterrijker en bosrijker gebied biedt kansen, ook voor recreatie (welke overigens extensief moet zijn, de natuur krijgt hier voorrang). Problematisch is het verdwijnen van het huidige vogelbeschermingsgebied.
3. Toestaan uitbreiding recreatiemogelijkheden aan de randen, verhogen waterpeil; landschapsfonds voor boeren, CO₂-taks voor landschapsonderhoud, subsidiering nieuwe teelten.

Stadsrand

1. Richt de stad in richting het landschap. De stadsrand kan veel meer worden aangezet: verdichting in samenhang met het opdikken van de rand met allerlei functies.
2. Koppelkansen: vernieuwd stadspark aan het open landschap. Stadspark met energieopwekking, nieuwe recreatieve functies, stadslandbouw, waterberging en ruimte voor circulaire initiatieven. Het verlicht de druk van het open landschap.
3. Koppel de groennorm per woning aan investeringen ook in dit landschap. Draag zorg voor een groen sportpark, plastic is geen park.

Amstelland

1. Zoals net al benoemd is open landschap van grote waarde. Dit zou zo moeten blijven maar kan wel van functie veranderen of diverser worden. Voorkom echter kavelongelukjes of geknabbel aan de randen.
2. Het open landschap in transitie: ander type van boeren, experimenten met natte teelten, meer langzaamverkeersroutes, kavels met waterberging.
- 3.a. Maak het binnengebied, de linten rondom het water, luwer en autoluwer. Houd de verkeerskundige en recreatieve druk aan de randen; 'verdik' deze tot stadspark of infralijn met energieopwekking en bebossing.
- 3.b. Van beeldkwaliteitsplan naar langetermijnvisie.

Bijlage 1: Gesprekken met vak- en gebiedsexperts

Occupatie	Energie	Realisatie van meer zon op dak (want zon of wind op land niet gewenst)
	Verstedelijking	Sluipende verstedelijking aan de Amstel
		Wederkerigheid stad/land - gebiedsontwikkeling/woningbouwontwikkeling: groen groeit mee
		Korte keten: nog zeer beperkt directe aansluiting op afzetmarkt A'dam/Amstelveen/Oudekerk
		Stedelijke druk: toename woningbouw in de MRA
		Verrommeling en versnippering van het landschap (door bebouwing)
		Geluidsoverlast snelwegen
		Geluidsoverlast Schiphol
	Landschapsbeheer	Verdienmodel voor ecosysteemdiensten boeren
		Gebrek aan collectief beheermodel landschap/groen
		Gebrek aan structurele financiering landschapsbeheer
		Weidevogelbeheer (Grutto) zet mogelijk biodiversiteit juist onder druk?
	Openbare ruimte	Privatisering van publieke plekken
	Recreatie	Toenemende recreatieve druk langs de Amstel en de Ronde Hoep
		Groeiend gebruik uitloopgebieden doorinwoners Amsterdam, Amstelveen en Ouder-Amstel
		Zwemwaterkwaliteit Amstel in tijden van klimaatverandering
	Grond	Geen regie op vrijwillige kavelruil (daar waar dit wel op een aantal plekken uitkomst zou bieden) Krapte op de grondmarkt waardoor extensiveren voor boeren niet mogelijk is Stikstof & N2000 Botshol
	Natuur	Beschermen van ecologische zones (geen mensen welkom)
		Veenoxidatie / Vernatting van de bodem
		Lage natuurwaarden
Natuur in Ronde Hoep zorgt voor veel nutriënten in oppervlaktewater (?)		
Landbouw	Liberale pachtcontracten (hoge pacht prijs, risicovol ondernemen)	
	Rood voor rood (bedrijfswoningen worden burgerwoningen)	
	Nieuwe verdienmodellen boeren (economische toekomst boeren) Afspoeling in het reservaat	

Netwerk	Energie	Zoekgebied RES windenergie Ouderkerkerplas
		Netverzwaring waardoor kansen voor zon op dak niet worden benut
		Energieopwek in geluidschermen langs snelwegen
	Recreatie	Gaten in het wandel- en fietsnetwerk
		(Recreatieve) ontsluiting nieuwe inwoners De Nieuwe Kern
		Recreatieve verbinding Amstelscheg-Westeinderscheg (wandelen en fietsen)
		Recreatieve poorten onvoldoende gerealiseerd en geplande uitkijktoren kijkt verkeerde kant op?
		Te veel verschillende snelheden op recreatieve fietswegen (auto's, racefiets, recreatief fietsen)
		Ruimte voor aantal extra horecagelegenheden
	Klimaatadaptatie	Opvang van neerslag (door het jaar heen en bij piekbelasting)
Mobiliteit	Drukke en gevaar door autoverkeer langs Amstel	
	Verbreding A9	
Landschap	Behoud openheid van het landschap	
	Versterken groenblauwe structuur: groen verbinden & water verbinden	

Laag	Opgave	Issue
Ondergrond	Bodem	Bodemdaling
		Onbekendheid over draagkracht landschap voor landbouw (m.n. melkvee/koeien in het veld)
		Overafkalving door overbemesting
	Water	Slechte waterkwaliteit Amstel
		Slechte waterkwaliteit sloten Zoetwatertekort bij droogte
Biodiversiteit	Afname biodiversiteit	

bronnen kaarten

Ontwikkelingsdynamiek

- Gemeente Amsterdam (z.d.). Woningbouwplannen (1-7-2022). maps.amsterdam.nl/woningbouwplannen
- Monitor Plancapaciteit (z.d.). Plannen en gegevens. Geraadpleegd op 1-7-2022, van plancapaciteit.nl
- Kadaster (z.d.). Topotijdreis. topotijdreis.nl
- Kadaster (2022). BAG: Bouwjaren panden
- PBL (z.d.). Atlas van de Regio: Ontwikkeling bodemgebruik. themasites.pbl.nl/atlas-regio/kaarten/index.php
- Rijkswaterstaat (z.d.). Projectatlas RWS. rws.projectatlas.app/a9baho/page/home?map=52.300867,4.873250,11.74,0,0

Grondeigendom en beheer

- PBL (z.d.). Atlas van de regio: Grondeigendom. themasites.pbl.nl/atlas-regio/kaarten/index.php

Landbouw en voedsel

- Ministerie van economische zaken en klimaat (2021). Basisregistratie gewaspercelen.
- Boeren van Amstel (z.d.). De boeren. boerenvanamstel.nl/ons-verhaal/de-boeren
- Kadaster (2022). Grondeigendom percelen
- Google (z.d.) analyse boerenbedrijven. maps.google.com

Water en bodem

- Klimaateffectatlas (z.d.). Bodemdaling scenario hoog 2050. Geraadpleegd op 1-7-2022, van klimaateffectatlas.nl/nl/
- Waternet (2020). Actualisatie KRW-waterlichamen AGV. repository.officiële-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2021-32704/1/bijlage/exb-2021-32704.pdf
- Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (z.d.). Legger. Geraadpleegd op 1-7-2022, van agv.nl/onze-taken/legger
- Bodemdata (z.d.). Themakaarten. Geraadpleegd op 1-7-2022, van bodemdata.nl/themakaarten

Natuur

- Korthorst, M en F.M. van Groen, 2018. Weidevogelonderzoek Noord-Holland 2018. Verantwoording gebiedsdekkend weidevogelonderzoek, weidevogelmeetnet en alarmtelling. TAUW, Utrecht; Natuurlijke Zaken, Heerhugowaard & Van der Goes en Groot, Alkmaar. geoapps.noord-holland.nl/kaartenportaal/apps/webappviewer/index.html?id=de7393a0fde94140a67e90acaa9d1999
- Nationale databank flora en fauna (2017). Soortendiversiteit. Geraadpleegd op 1-7-2022, van atlasleefomgeving.nl/kaarten?config=3ef897de-127f-471a-959b-93b7597de188&gm-x=150000&gm-y=460000&gm-z=3&gm-b=1544180834512,true,1;1553765709771,true,0.8;&activateOnStart=layermanager,info&activeTools=layercollection,search,info,bookmark,measure,draw,koeltorens

Recreatie

- Provincie Noord-Holland (z.d.). Recreatiegebieden bezoekersonderzoek Totaaloverzicht resultaten Noord en Zuid. noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Links/Totaaloverzicht_resultaten_Noord_en_Zuid

Bijlage 2: literatuur en bronnen

literatuur

- Gebiedsperspectief en Beeldkwaliteitsplannen Amstelscheg 2011
- Atlas schetssessies Amstelscheg, Amstel tussen stad en land, 2011
- Natuur- en recreatiegebieden Noord-Holland, bureau Buiten/Ruimte&VrijeTijd, 2022
- Bezoekersonderzoek natuur en recreatiegebieden, NBTC-NIPO, 2016
- Grote Groenonderzoek Amsterdam 2018, gemeente Amsterdam, 2018
- Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, Provincie Noord-Holland, 2018
- Manifest Landbouw en landschap in de Metropoolregio Amsterdam, LTO, 2018
- Bloeiend Amstelland, WUR, 2016
- Manifest Amstelland, Stichting Beschermers Amstelland, ea., 2017
- Ontwerpend Onderzoek Groene Hart, Sant&Co/FABRICations, 2019
- Regionale Veenweidestrategie Noord-Holland, Provincie Noord-Holland, 2022
- Gebiedsgerichte uitwerking wateropgaven AGV, AGV, 2020
- Waterpraatplaat AGV Deelgebied West, BVR, 2020
- Intergrale Opgavenkaart Amsterdam Zuid-Oost, gemeente Amsterdam, 2022
- Regionale Uitwerking Amstelscheg, VISTA/Circulair Landscapes, 2019
- Omgevingsvisie Amsterdam 2050, gemeente Amsterdam, 2021
- Verstedelijkingsconcept, Metropoolregio Amsterdam, 2021
- Buitensport Amstelveen, TRACK, 2019
- INTENS De toekomst van het mra landschap, Vereniging Deltametropool e.a., 2019
- Impactstudie energietransitie Metropoolregio Amsterdam, LandID, 2022
- Intensifying the recreational use of the Amstelscheg, D. Duikers, Masterstudie TU/e